

Lieta C-693/19

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2019. gada 13. septembris

Iesniedzējtiesa:

Tribunale di Milano (Itālija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2019. gada 10. augusts

Prasītājas:

SPV Project 1503 Srl

Dobank SpA

Atbildētājs:

YB

Pamatlietas priekšmets

Izpildes procedūra – Piespiedu ekspropriācija

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta un Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 6. un 7. panta interpretācija

Prejudiciālais jautājums

Vai un ar kādiem nosacījumiem Direktīvas 93/13/EEK 6. un 7. pantam un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantam ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kā izklāstītais, kas liedz izpildes tiesai pēc būtības pārbaudīt tiesas izdotu izpildes dokumentu, kas ieguvis *res judicata* spēku, un kas liedz tai pašai

tiesai, ja patērētājs izsaka gribu atsaukties uz tā noteikuma negodīgumu, kas ietverts līgumā, saskaņā ar kuru ir sagatavots izpildes dokuments, pārvarēt noklusēto *res judicata* spēku?

Atbilstošās Kopienu tiesību normas

Pamattiesību harta

Direktīva 93/13/EEK

Atbilstošās valsts tiesību normas

2005. gada 6. septembra Leģislatīvais dekrēts Nr. 206 (t.s. Patērētāju kodekss (*Codice del consumo*)), it īpaši tā 33. panta 1. punkts un 2. punkta f) apakšpunkts:

“1. Starp patērētāju un tirgotāju noslēgtajā līgumā par negodīgiem tiek uzskatīti noteikumi, kuri, neraugoties uz labticību, par sliktu patērētājam rada ievērojamu nelīdzsvarotību tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma.

2. Līdz tiek pierādīts pretējais, par negodīgiem tiek uzskatīti noteikumi, kuru priekšmets vai sekas ir tādas, ka:

[..]

f) neizpildes vai nokavētas izpildes gadījumā patērētājam ir jāmaksā acīmredzami pārmērīga naudas summa kā atlīdzība, līgumsods vai cits līdzvērtīgs maksājums; [..]”;

kā arī 36. pants:

“1. Noteikumi, kas tiek uzskatīti par negodīgiem saskaņā ar 33. un 34. pantu, nav spēkā, bet pārējā daļā līgums paliek spēkā.

[..]

3. Spēkā neesamība darbojas tikai patērētāja labā un to var pēc savas ierosmes noteikt tiesa.”

Īss lietas apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Atbildētājs YB noslēdza vairākus aizņēmuma līgumus par kopējo summu 18 200 EUR apmērā ar *Findomestic Banca SpA*, kas cedēja savu prasījumu *Activa Factor SpA*. Tā savukārt šo pašu prasījumu cedēja prasītājam *SPV Project 1503 srl* (turpmāk tekstā – “SPV”).

- 2 Minētajos aizņēmuma līgumos bija ietverti noteikumi, kuri paredzēja piemērot līgumsodu un nokavējuma procentus gadījumā, ja aizņēmuma atmaksas pienākums tika izpildīts ar nokavēšanos.
- 3 Pamatojoties uz minētajiem noteikumiem, SPV izsniedza YB maksājuma rīkojumu, ko parādnieks neapstrīdēja ar iebildumu pret rīkojumu un kas tādējādi ieguva *res judicata* spēku. Pēc tam SPV paziņoja YB prasījumu, kas prasītājam bija pret vairākām bankām, apķīlāšanas aktu. Paziņotajā apķīlāšanas aktā bija minēta summa 31 332 EUR apmērā.
- 4 Šo summu veidoja: 16 290,52 EUR kā “[Maksājuma] rīkojumā minētā pamatsumma”, 13 539,27 EUR kā “[Maksājuma] rīkojumā noteiktie procenti” un atlikušo summu veidoja izdevumi un honorāri.
- 5 Tiesas sēdē SPV precizēja, ka tās prasījums ir 34 479,25 EUR.
- 6 Tā kā noteikums par nokavējuma procentu likmi (kas pārsniedz 14 % gadā) var tikt uzskatīts par negodīgu, iesniedzējtiesa izpildes procesa gaitā uzaicināja parādnieku paust savu iespējamo vēlmi izmantot noteikumu par nokavējuma procentiem negodīgo raksturu, ar no tās izrietošu iespēju samazināt SPV prasījumu.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 7 Ekspropriācijas procedūras laikā YB paziņoja, ka grib vērsties pret noteikuma, ar ko tika paredzēti nokavējuma procenti, negodīgumu. Pamatojoties uz Tiesas spriedumu, 2010. gada 9. novembris, C-137/08, *VB Pénzügyi Lízing Zrt.* (ECLI:EU:C:2010:659), iesniedzējtiesa norādīja uz iespēju pēc savas ierosmes veikt izmeklēšanas darbības, lai pārbaudītu tā noteikuma iespējamo negodīgumu, ar kuru tika noteikta nokavējuma procentu likme.
- 8 SPV nepieļāva, ka varētu tikt pārvarēts maksājuma rīkojuma *res judicata* spēks, kura funkciju veido prasība nodrošināt tiesisko drošību. Vēl tā pakārtoti norādīja, ka pierādīšanas pienākums saistībā ar noteikuma negodīgumu ir YB, un apgalvoja, ka nolīgtajiem nokavējuma procentiem nav augļošanas rakstura.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 9 Saskaņā ar *Corte di cassazione* (Kasācijas tiesa) judikatūru, *res judicata* spēks attiecas ne tikai uz nolēmuma konkrētu pasludināšanu, bet arī uz iemesliem, kas, lai arī netieši, veido tā loģisko un juridisko priekšnoteikumu. Šāda prakse tiek piemērota arī attiecībā uz maksājuma rīkojumu, ar ko tiek pieprasīts samaksāt piespriesto naudas summu un kas, ja nav celts iebildums, iegūst *res judicata* spēku ne tikai attiecībā uz izvirzīto prasījumu, bet arī attiecībā uz šī prasījuma pamatojuma dokumentu, tādējādi liedzot turpmāk pārbaudīt iemeslus, kuri norādīti attiecīgās prasības pamatojumam.

- 10 Šis judikatūras veidošanas princips, saukts par “noklusētu *res judicata* spēku”, ir pamatots uz loģisko argumentu, saskaņā ar kuru, ja tiesa ir paudusi savu viedokli par kādu noteiktu jautājumu, tā acīmredzot ir labvēlīgi atrisinājusi visus pārējos jautājumus, kuri jāuzskata par ievadjautājumiem attiecībā pret konkrēti izspriesto jautājumu.
- 11 Saņēmis maksājuma rīkojumu, kreditors, vispirms izsniedzis brīdinājumu, var, paziņojot par apķīlāšanu, uzsākt piespiedu ekspropriācijas procedūru. Veicot ekspropriāciju pret trešām personām, it īpaši, kreditors, pamatojoties uz izpildes dokumentu, pakļauj piespiedu ekspropriācijai (paziņojot apķīlāšanu) prasījumus, kas tā parādniekam ir pret trešām personām.
- 12 Saskaņā ar *Corte di cassazione* judikatūru ekspropriācijas procedūra atšķirībā no procesa, kurā tiek atzīts samaksas pienākums, “ir nevis tādu aktu nepārtraukta virkne, kas paredzēti viena vienīga galīga pasākuma īstenošanai, bet gan secīgi apakšprocesi, tas ir, autonoma aktu virkne, kas paredzēti atsevišķiem turpmākiem pasākumiem”. Izpildes procedūrā tiesa īsteno indikatīvas pilnvaras, “kas ierobežotas līdz izpildes procesa vadībai, lai pareizi izpildītu to veidojošos aktus atbilstoši ātruma un lietderīguma kritērijiem”. Tātad lemšanas iespējas izmantošana netiek pieļauta.
- 13 Ar atsauci uz pilnvarām, kas izpildes tiesai īstenojamas pēc savas ierosmes, iesniedzējtiesa cita starpā norāda, ka spēkā esoša izpildes dokumenta pastāvēšana ir nosacījums izpildes darbības veikšanai. Attiecīgi izpildes dokumentam ir jāpaliek spēkā visu ekspropriācijas laiku, citādi ekspropriāciju nedrīkstēs turpināt. Tāpēc izpildes tiesai ir pilnvaras-pienākums pārbaudīt izpildes dokumenta pastāvēšanu izpildes procesa sākumā un visā tā norises gaitā, ar pienākumu apturēt procesu, ja šis dokuments beidz pastāvēt. Tomēr izpildes tiesas pilnvaras rīkoties pēc savas ierosmes attiecas tikai uz izpildes dokumenta pastāvēšanu un nevar tikt paplašinātas arī uz tā “būtisko saturu”.
- 14 Vēl iesniedzējtiesa precizē, ka prasījumu ekspropriācijā trešā persona (proti, izpildei pakļautā parādnieka parādnieks) no apķīlāšanas akta paziņošanas brīža kļūst par summu, ko viņš ir parādā brīdinājumā norādītā prasījuma robežās, glabātāju, un viņam ir jāpaziņo kreditoram, “kādu lietu vai kādu summu parādnieks viņš ir, vai kādas lietas un kādas summas ir viņa valdījumā, un kad viņam ir jāveic to samaksa vai piegāde” (Civilprocesa kodeksa 547. panta 1. punkts).
- 15 Visbeidzot, stadijā, kurā atrodas pamatlieta, izpildes tiesai ir pilnvaras pēc savas ierosmes pārbaudīt izpildes dokumenta pastāvēšanu un arī pareizu prasījuma apmēra noteikšanu, taču – jāuzsver – nevis arī dokumenta būtisko saturu.
- 16 Tad iesniedzējtiesa atgādina Tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru “ar Direktīvu [93/13] ieviestā aizsardzības sistēma ir balstīta uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar tirgotāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas, gan attiecībā uz informētības līmeni. Tā rezultātā patērētājs

pievienojas tirgotāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem bez iespējas ietekmēt to saturu” un “Direktīvas [93/13] 6. pantā, saskaņā ar kuru dalībvalstīm ir jāparedz, ka negodīgi noteikumi patērētājiem nav saistoši, nosprausto mērķi nevarētu sasniegt, ja patērētājiem pašiem būtu jāapstrīd minēto noteikumu negodīgums. Strīdos, kuru vērtība bieži ir ierobežota, advokāta honorārs var būt lielāks par attiecīgo interesi, kas [savukārt] var atturēt patērētāju no iebildumiem pret negodīgu noteikumu piemērošanu. Lai gan virknē dalībvalstu procesuālie noteikumi ļauj šādos strīdos privātpersonām pašām aizstāvēties, pastāv būtisks risks, ka it īpaši [tiesību] nepārzināšanas dēļ patērētājs neatsauksies uz noteikumu, ar kuriem tas ir saskāries, negodīgumu. No tā izriet, ka efektīvu patērētāja aizsardzību var panākt tikai tad, ja valsts tiesai tiek dota iespēja šādu noteikumu pārbaudīt pēc savas ierosmes” (Tiesas spriedums, 2000. gada 27. jūnijs, *Océano Grupo Editorial un Salvat Editores*, no C-240/98 līdz C-244/98, EU:C:2000:346, 25. un 26. punkts).

- 17 Saskaņā ar iesniedzējtiesas norādīto, tā, kas spriedumā *Océano* tiesai bija tikai iespēja, ar spriedumu, 2009. gada 4. jūnijs, C-243/08, *Pannon GSM Zrt*, (EU:C:2009:350), kļuva par īstu pienākumu pēc savas ierosmes pārbaudīt noteikuma negodīgumu, tiklīdz tiesas rīcībā ir, atbilstoši sprieduma *Pannon* 35. punktā ietvertajam formulējumam, “vajadzīgais juridiskais un faktiskais pamatojums” (un neskarot nepieciešamību iegūt patērētāja gribas atsaukties uz noteikuma negodīgo un nesaistošo raksturu izteikumu). Minētais pienākums šķiet saskanīgs ar tiesas uzdevumu nodrošināt Direktīvas 93/13 noteikumos paredzētās aizsardzības lietderīgo iedarbību.
- 18 Turklāt Tiesa ir paziņojusi, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir “imperatīva norma, kas, ņemot vērā vienas līguma puses nelabvēlīgāku situāciju, vērsta uz to, lai formālo līdzsvaru, ko tā nodibina starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem, aizstātu ar reālu līdzsvaru, kas var atjaunot minēto pušu vienlīdzību” un ka “sabiedrības interešu raksturs un nozīmīgums, uz kuru balstās aizsardzība, ko Direktīva nodrošina patērētājiem, turklāt pamato to, ka valsts tiesai pēc savas iniciatīvas ir jāizvērtē negodīga līguma noteikuma raksturs un, to veicot, ir jāizlīdzina starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju pastāvošā nelīdzsvarotība” (Tiesas spriedums, 2006. gada 26. oktobris, C-168/05, *Mostaza Claro*, EU:C:2006:675, 36. un 38. punkts). Intereses, kas ir patērētājiem Direktīvā 93/13 garantētās aizsardzības pamatā, nozīmīgums tika vēlāk apstiprināts arī ar nolēmumiem, ar kuriem Tiesa no līdzvērtības principa (kopā ar aizsardzības efektivitātes principu, dalībvalstu procesuālās autonomijas principa ierobežojums) viedokļa pielīdzināja Direktīvas 93/13 6. pantu valsts normām, kurām valsts tiesību sistēmā ir imperatīvo normu statuss (citu starpā, Tiesas spriedums, 2016. gada 21. decembris, C-154/15, C-307/15 un C-308/15, *Gutiérrez Naranjo*, EU:C:2016:980, 54. punkts).
- 19 Šajā statusā, pēc iesniedzējtiesas uzskatiem, ir nolēmumi, ar kuriem, piemērojot vai nu līdzvērtības principu, vai aizsardzības efektivitātes principu, valsts tiesai ir piešķirtas pilnvaras pēc savas ierosmes veikt izmeklēšanu (citu starpā spriedums, 2010. gada 9. novembris, C-137/08, *VB Pénzügyi Lízing Zrt.*,

ECLI:EU:C:2010:659), un nolēmumi, kuros ar zināmiem nosacījumiem ir paredzēta *res judicata* spēka pārvarēšanas iespēja.

- 20 Pēdējo minēto nolēmumu vidū iesniedzējtiesa atgādina Tiesas spriedumu, 2009. gada 6. oktobris, C-40/08, *Asturcom*, EU:C:2009:615, kur 53. punktā Tiesa paziņoja, ka “tiklāt, ciktāl valsts tiesai, kas izskata pieteikumu par galīgā šķīrējtiesas nolēmuma piespiedi izpildi, saskaņā ar attiecīgās valsts procesuālajām normām ir jāizvērtē pēc savas ierosmes, vai šķīrējtiesas klauzula ir pretrunā valsts tiesību imperatīvajām [*d’ordre public*] normām, tai arī ir pienākums izvērtēt pēc savas ierosmes šīs klauzulas negodīgumu no minētās direktīvas [93/13] 6. panta viedokļa”.
- 21 Minētajā spriedumā Tiesa nepieļāva, ka, piemērojot aizsardzības efektivitātes principu, Spānijas tiesa, kura izskatīja pieteikumu par tāda šķīrējtiesas nolēmuma piespiedi izpildi, kas nav pārsūdzēts un ir pasludināts tiesvedībā, kurā patērētājs nebija piedalījies, var pēc savas ierosmes noteikt līguma noteikuma (konkrētajā lietā noteikuma, ar kuru bija identificēta šķīrējtiesas atrašanās vieta) negodīgumu.
- 22 Iesniedzējtiesa apgalvo, ka tajā pašā lietā ģenerālvokāte V. Trstenjaka [*V. Trstenjak*] bija izdarījusi atšķirīgu secinājumu, uzskatot, ka valsts tiesas veikta noteikšana pēc savas ierosmes ir risinājums, kas visvairāk atbilst Direktīvā 93/13 izvirzītajam patērētāja aizsardzības mērķim, un ka patērētāja bezdarbību procesā, kura noslēgumā tika sagatavots izpildes dokuments (procesā, kas konkrēti nenoritēja tiesā), var labot tā paša dokumenta izpildes gaitā.
- 23 Pēc iesniedzējtiesas uzskatiem, pastāv atšķirība arī starp šo tiesvedību un tiesvedību, kuras noslēgumā tika taisīts minētais spriedums *Asturcom*.
- 24 *Asturcom* ierosinātā tiesvedība bija *ex parte* procedūra, kuras noslēgumā tiesa parādnieka (kas jau nebija rīkojies izpildes dokumenta sagatavošanas procesā) (fizioloģiskā) prombūtnē būtu varējusi tikai izdot vai neizdot vispārējo izpildes rīkojumu.
- 25 Savukārt šajā izpildes procedūrā parādnieks iestājās tiesvedībā (tādējādi tika pārtraukta bezdarbība, kuras rezultātā bija izdots maksājuma rīkojums, kas kļuva galīgs) un izteica gribu atsaukties uz līguma noteikumu (iespējamo) negodīgumu.
- 26 Ar spriedumu, 2016. gada 18. februāris, C-49/14, *Finanmadrid*, EU:C:2016:9, Tiesa savukārt pauda uzskatu, ka Direktīvā 93/13 paredzētajam aizsardzības efektivitātes principam ir pretrunā Spānijas valsts procesuālais regulējums, kas maksājuma rīkojuma izdošanas procesā vai maksājuma rīkojuma izpildes procedūrā neļāva pēc savas ierosmes pārbaudīt līgumā, no kura izrietēja prasījums, ietverto noteikumu iespējamo negodīgumu.
- 27 Iesniedzējtiesa šaubās, vai šajā lietā gan noteikums, ar kuru ir noteikts kreditoram pienākošos nokavējuma procentu apmērs, gan noteikums, kas papildus šiem nokavējuma procentiem paredz noteikumu par līgumsodu “par 8 %”, atbilst

- Legislatīvā dekrēta Nr. 206 33. panta 2. punkta f) apakšpunktam (un atbilstošajai Direktīvas 93/13 normai).
- 28 Kā izriet no maksājuma rīkojuma, šo rīkojumu izdevusī tiesa nav paudusi viedokli par minēto noteikumu, iespējams, negodīgo raksturu.
 - 29 Saskaņā ar valsts tiesību normām un judikatūru, tā kā YB necēla iebildumu par minēto maksājuma rīkojumu, šis rīkojums ieguva *res judicata* spēku un, it īpaši, ir jāuzskata, ka starp kreditoru un parādnieku noslēgtajā līgumā ietvērto noteikumu negodīguma esamība (neesamība) jau ir noklusēta *res judicata* spēka priekšmets.
 - 30 No tā, ievērojot aizsardzības līdzvērtības principu, izriet, ka izpildes tiesai nav iespējas konstatēt minētajā līgumā ietvērto noteikumu varbūtēju negodīgumu. Tā tas ir ne tikai tādēļ, ka izpildes tiesa valsts tiesiskajā regulējumā nevar “pēc būtības” pārbaudīt tiesas izdoto izpildes dokumentu, bet arī tādēļ, ka šis dokuments jau ir ieguvis *res judicata* spēku.
 - 31 Tāpēc iesniedzējtiesa vēlas jautāt Tiesai, vai nepieciešamība formālo līdzsvaru, ko līgums nodibina starp tirgotāja un patērētāja tiesībām un pienākumiem, aizstāt ar reālu līdzsvaru, kas var atjaunot līgumslēdzēju pušu vienlīdzību, ļauj izpildes tiesai informēt patērētāju (lai gan viņš nerīkojās procedūrā, kuras rezultātā tika sagatavots nu jau par galīgu kļuvušais tiesas izdots dokuments) par līguma noteikumu iespējamo ļaunprātīgo raksturu, kas nav konkrēti izslēgts no nolēmuma, kurš ieguvis *res judicata* spēku, un vai, ja patērētājs konkrēti izsaka gribu atsaukties uz minēto noteikumu negodīgo raksturu, tā pati tiesa var pārbaudīt līguma noteikumu negodīgumu, lai gan, no vienas puses, izpildes tiesai ir liegts pēc būtības pārbaudīt tiesas izdoto izpildes dokumentu, un, no otras puses, izveidojas *res judicata* spēks.
 - 32 Pēc iesniedzējtiesas uzskatiem, tas, ka tiesā netika pārbaudīts, vai noteikumi ir vai nav negodīgi, varētu izraisīt nepilnīgu un nepietiekamu patērētāja aizsardzību, kā rezultātā tas nešķiet piemērots un efektīvs līdzeklis, lai panāktu, ka negodīgos noteikumus beidz izmantot.
 - 33 Tiesas ierosme informēt patērētāju par tiesību normu, kas paredzētas šādas vājākās līgumslēdzējas puses aizsardzībai, iespējamu pārkāpumu neizraisa tiesas objektivitātes pārkāpumu.
 - 34 Tā pati tiesa atgādina Tiesas apgalvojumu, atbilstīgi kuram tiesas objektivitāte attiecas uz to, ka tiek saglabāta vienāda distance “attiecībā pret strīda dalībniekiem un to attiecīgajām interesēm saistībā ar strīda priekšmetu”. No šāda viedokļa tiesas veikto pilnvaru pēc savas ierosmes īstenošana, kas nekādā ziņā nav tiesas neobjektivitātes izpausme, liecinot par tādu skatījumu uz tiesu, saskaņā ar kuru tā ir ne tikai šķīrējtiesa strīdā starp pusēm, bet pārstāv sabiedrības vispārējās intereses (šajā ziņā spriedums, 2017. gada 14. jūnijs, C-685/15, *Online Games*, EU:C:2017:452, 61. un 64. punkts).

- 35 Visbeidzot, iesniedzējtiesa savu lūgumu pamato ne tikai ar minēto objektivitātes aspektu, bet arī ar Hartas 47. pantu, jo minētajai tiesību normai Tiesa ir piešķīrusi nozīmi, lai “nodrošināt[u] tiesību, kādas attiecīgajām personām izriet no Direktīvas 93/13, efektivitāti pret negodīgu noteikumu izmantošanu” (spriedums, 2014. gada 17. jūlijs, C-169/14, *Sánchez Morcillo*, 35. punkts, EU:C:2014:2099).

DARBA VERSIJA